

КЊИГА ПЕТРА КУНИЋА О “ДРЖАВНОСТИ”

Petar Kunić, *Borba za državnost srpskog naroda u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini: Istorijski i političko-pravni kontekst*, Evropski defendologija centar, Banjaluka 2023, 548 str.

Ових дана је својом књигом “Борба за државност српског народа у Хрватској и Босни и Херцеговини” професор др Петар Кунић показао једноставно да код нас не постоји књига о државности, иако је држава сваком народу основа за живот.

Професор Кунић овом својом књигом показује се као Платон књигом “Држава”. Истовремено се показао као наш савремени писац, постали политичар и борац за државу Никола Кољевић књигом “Од Платона до Дејтона”, која представља и почетак и завршетак историјске и тадашње борбе српског државотворног народа за Републику Српску у Босни и Херцеговини.

И као што су књиге Платонова “Држава” и Кољевићева “Од Платона до Дејтона” пуне приче о држави и државности, тако је и Кунићева прича о “државности” вјечна прича о њеној прошлости и будућности. У тој књизи Петра Кунића могла би да буде прва реченица о Платоновој “Држави” коју је изговорио познати свјетски писац Салеј “да државом не треба да управљају најбогатији, најчестољубивији или најлукавији, већ најмудрији”.

Том историјском поруком је професор Кунић, као и његов велики сународик Никола Тесла својим дјелом, проткао српску вјековну борбу за државност на више стотина страна своје књиге. Исто тако, као што старохеленски свијет није могао оставити љепше и монументалније од своје мудрости него што је Платонова филозофија уопште, који је Сократов ученик, Аристотелов учитељ и оснивач најстарије академије, или што је Србима за своје вријеме била Кољевићева књига “Од Платона до Дејтона”, чији је резултат Република Српска, тако је књига професора Кунића “Борба за државност српског народа у Хрватској и Босни и Херцеговини” својим резултатом не само српска прошлост већ и будућност. У њој је неколико стотина слушаца који су присуствовали њеном представљању у тишини и размишљању видјело Салијеву реченицу о Платоновој “Држави”.

Случај је хтио да сам рецензирао и представио јавности и Кољевићеву и Кунићеву књигу. Случај је хтио да је данас у представљању Кунићеве књиге

био млади и даровити правник са Правног факултета Бојан Влашки, који је био и рецензент ове књиге. И он се данас, као и ја некада, сусрео са причом о Кољевићевом филозофском и политичком резултату, а на које је јавност и тада и данас реаговала подијељено, нападачки и одбранашки. Књига Петра Кунића се ових дана сусреће са увијек актуелним питањем о Дејтонском споразуму, које се претворило у праву битку под небом одлучног ствараоца Дејтонског споразума.

И као што је прије више деценија познати новинар и писац Бранко Жујовић својом књигом “У потрази за државом”, тако је данас Петар Кунић научном обрадом тема у књизи “Борба за државност српског народа у Хрватској и Босни и Херцеговини” трагао преко “државности за стварање и чување државе”. Своју научну потрагу за државношћу професор Кунић је и рођењем и школовањем положио, на основу аустроугарске документације о овом питању. Основна подлога био му је Општински закон од 1849. године, у којем је видио златно начело: “Слободна општина је темељ слободне државе”. То историјско начело било је увијек у историјској борби за државност и државу.

Као и раније, и у наше вријеме питање државности и државе текло је преко општина од 90-их година и код Срба у Хрватској и у Босни и Херцеговини, а деценијама лежи некадашњи центар Србије Косово и Метохија у борби за Заједницу српских општина.

Професор Кунић је својим сакупљеним подацима о Дејтону, о измишљеном духу Дејтона или Дејтону два ишао у својој причи “Борба за државност српског народа у Хрватској и Босни и Херцеговини” трагом француске Илирије с почетка XIX вијека и поновном уређењу Аустрије на самоуправи општина из 1861. То је за Србе у Хрватској у дијелу Војне крајине постало начело за државност и звијезда водиља, коју је освјетљавала ослобођена Србија од почетка XIX вијека.

Јединствену борбу Срба у Хрватској и Срба у Босни и Херцеговини професор Кунић је положио и на резултате укинуте Војне крајине и аустроугарску окупацију Босне и Херцеговине на основу одлука Берлинског конгреса. Кунић каже да је Аустроугарска и једним и другим насилним актом спречавала стварање српске државе на простору поражене турске власти.

Разбијену круну те аустроугарске борбе, потпомогнуте насилном Њемачком, професор Кунић је видио у њиховом нападу на Србију и Црну Гору и почетку Првог свјетског рата 1914, али и њиховом поразу на Солунском фронту 1918. године.

Побједа и ослобођење Србије и њено настојање на уједињењу Срба довело је код Словенаца и Хрвата до окретања Србији усљед страха да не остану у бившој држави и усљед могућности преласка Италије преко Јадрана у Далмацију и Истру. Тај страх појачан је активношћу Босне и Херцеговине на уједињењу са Србијом. Са тим страхом долазили су Словенци и Хрвати у Београд и прихватили акт о стварању државе Срба, Хрвата и Словенаца. Овај

корак и постигнуту државност и државу Словенаца и Хрвата, професор Кунић оцјењује без увијања неискреним у жељи за заједничку државу са Србијом.

У општем политичком незадовољству, и створеном државом Срба, Хрвата и Словенаца и њеним преименовањем у Југославију подијељену на бановине, незадовољни Хрвати су ушли под капу фашизма и нацизма и комунизма на челу са болшевизмом. Хрватске усташе и терористи су са непријатељским Бугарима убили Србина краља Александра и продужили државну кризу. Хрвате предводи похрваћени Словенац Влатко Мачек, који је преко бановина окупио све противнике јединствене државе. Југословенски комунисти, који су се организовали против режима на састанцима и договорима у Бечу, Дрездену и у центру Коминтерне, Москви, пружили су снажну подршку доласку за руководиоца комуниста Јосипу Брозу Титу.

Српско државно руководство ангажовало се за очување државе па и преко Њемачке, с којом је 25. марта 1941. потписало у Бечу Тројни пакт. Његову суштину је, према професору Кунићу, оцијенио тадашњи југословенски амбасадор у Берлину Иво Андрић, ријечима: “Ничег се нисмо одрекли а све смо сачували”. Тај пакт су већ 27. марта исте 1941. оборили Енглези са новом владом на чијем је челу био Душан Симовић, уз коју су били ратоборни комунисти. На све то је Хитлер одговорио ратом са безобзирним бомбардовањем и разбијањем земље у интересу свом и својих савезника Италије, Мађарске, али и Бугарске.

У отпору Југословена подијељених на Југословенску војску у отаџбини, четнике под вођством генерала Драже Михаиловића, који се није предао освајачима, и на партизане под командом Јосипа Броза Тита, професор Кунић види двоструку игру Британаца и једноструку наклоност Совјетског Савеза и Стаљина Титу и партизанима, који су се од почетка рата залагали за војну побједу над четницима и за стварање нове “партизанске власти и државе” у чијим редовима су били и Срби под вођством комуниста. Ту њихову политику и пролијевање њихове крви у борбама са њемачким војним снагама, спроводио је партизански командант преко нових органа власти у Босни и ЗАВНОБИХ-а, у Хрватској ЗАВНОХ-а и у цијелој земљи АВНОЈ-а. Њихови резултати биле су одлуке о стварању више државних јединица на темељу федералне државе.

На овој основи, каже професор Кунић, Хрватска је ЗАВНОХ-ом добила Српски клуб, који је на комунистичкој основи уређивао Хрватску али и Југославију. Сличну улогу, на основу одлука ЗАВНОБИХ-а, Срби комунисти су имали у Босни и Херцеговини. Истовремено професор Кунић види ратну и поратну будућност нове југословенске државе на политици ратних савезника и побједника. При томе су они жртвовали своје старе ратне савезнике Србе и њихову створену државу Краљевину СХС, односно Краљевину Југославију и владајућу државотворну династију Карађорђевића. Њихови представници краљ Петар и, посебно, престолонаследник Александар, послје кнеза Лазара државник над државницима, који је у непријатељском атентату изгубио главу, што је одредило и судбину нестанка његове државе Краљевине Југославије.

Тито и његови комунисти последије доласка на власт у Београду, каже професор Кунић, нису наставили борбу за државност и државу њених стваралаца Карађорђевића, већ сепаратиста и разбијача Југославије. У комунистичкој држави Тито је био њен председник и врховни комадант уз снажно подупирање Словенца Едварда Кардеља. У борби против Срба и комуниста Тито уклања једног по једног Србина комунисту. Са уклањањем првог српског комунисте и државника Александра Ранковића, разбијачи државе преко оптужби за либерализам склањају низ угледника и доводе на челна мјеста своје креатуре. На основу тога професор Кунић такву државу заснива на ријечима Едварда Кардеља, који је говорио да “Југославија није била класична федерација ни конфедерација, већ интересна заједница, коју је он тако дефинисао још 1939. године”.

Описујући проблеме социјалистичке и комунистичке државе, професор Кунић наводи циљеве последњег Устава, за којег је Тито говорио свом највећем пријатељу и доушнику Стеви Крајачићу:

“Ја сам Кардељу дао задатак да Устав СФРЈ буде тако направљен да Хрватска може да се издвоји из Југославије, да се његовој формули, право народа на самоопредјељење замијени правом република на отцјељење”.

Књига професора Петра Кунића, поготово његове уводне и закључне ријечи на њеном представљању, говори да су наведене Титове ријечи и његов животни крај 1980. отворили пут распаду државе Југославије. Он оцјењује да је то убрзало нестанак комунизма у Источној Европи и да је то довело до националистичких власти у републикама и покрајинама, осим у Србији. Те разбијајуће власти у Словенији, Хрватској и у Босни и Херцеговини довеле су до разбијања Срба по Хрватској, а муслимани и Хрвати и у Босни и Херцеговини. То је довело до отпора Срба у обје ове републике, али и до њиховог грађанског рата са Србима, опет захваљујући подршци неких великих сила, првенствено признањем републичких самосталности.

У тим грађанским ратовима Срби у Хрватској и у Босни и Херцеговини створили су Републику Српску Крајину у Хрватској и Републику Српску у Босни и Херцеговини. Док су немоћним и развученим Србима у Хрватској, Запад и хрватска војска уништили Републику Српску Крајину и протјерали Србе са родних огњишта, дотле су Србима у Републици Српској, на основу војничких резултата и јединствене територије, те исте силе на челу са САД признале у Дејтону Републику Српску у заједници са Муслиманско-хрватском федерацијом у Босни и Херцеговини.

Своју књигу професор Петар Кунић је завршио научним закључком, да у свим српским отпорима и у борби за државност и за уређење створене државе није било искључивости у односу на друге народе. Срби су, на основу свога културног развоја кроз вијекове, увијек поштовали међународну заједницу као скуп организованих и свјесних народа и нација. Наметнути Дејтонски споразум Срби су прихватили са убјеђењем да су урадили добар државни посао за

опстанак свога народа и своје Републике Српске, са њеном слободом и слободном отаџбином.

Своје ријечи о књизи Петра Кунића завршио бих професионалном констатацијом, да је Србија за државност свога околног српског и других народа од свога ослобођења дала више златних дуката него што је висока и широка београдска палата Албанија. Архив Министарства спољних послова чува листе о плаћању цркава, свештеника, српских школа од Беча, преко Трста, Задра, Шибеника, Сплита, Дубровника, Боке, Цетиња, Скадра, затим Македоније све до Солуна, па Халке и Цариграда, а посебно богословија у Призрену и Бањалуци. Плаћала је и народне представнике покрета у Босни и Херцеговини, чланове Хрватско-српске коалиције у Хрватској и њеној власти, све до стварања јединствене државе. Исту улогу Србија чини и данас, посебно на Косову и Метохији, круни цијелог свога народа.

*Борђе Микић
Бањалука*